

Teologernas memorandum

”Kyrka 2011: Ett nödvändigt uppbrott.”

Ett drygt år har gått sedan fall av prästers och ordensfolks sexuella övergrepp på barn och ungdomar vid Canisius gymnasiet i Berlin offentliggjordes. Ett år följde som störtade den katolska kyrkan i Tyskland in i en kris utan motstycke. Den bild som idag framträder är splittrad: Mycket har påbörjats för att ge offren rätt, återställa rättvisan och komma åt orsakerna till missbruk, mörkande och dubbelmoral inom de egna leden. Bland många kristna i ansvarig ställning med och utan ämbete har – efter den första upprördheten – insikten vuxit sig stark om nödvändigheten av djupgående reformer. Ett anrop om öppen dialog om makt- och kommunikationsstruktur, om kyrklig ämbetsutformning, om de troendes delaktighet i ansvar, om moral och sexualitet har väckt förväntningar men också farhågor: Kommer vi kanske att missa sista chansen till uppbrott ur förlamning och resignation genom att vi förringar eller bara väntar ut krisen. Oron inför en öppen dialog utan några tabun kan te sig skrämmande för många, särskilt inför ett förestående påvebesök. Men alternativet vore ännu värre: gravens tystnad, eftersom då de sista förhoppningarna tillintetgjorts.

Den djupa krisen i vår kyrka kräver att man aktualiserar även problem, som vid första anblicken inte är direkt kopplade med övergreppsskandalen och det mörkande som sedan årtionden förekommit. Som teologiprofessorer får vi inte längre tåga. Vi känner ansvar att bidra till en äkta ny början: år 2011 måste bli ett uppbrottets år för kyrkan. Förra året har fler än någonsin tidigare lämnat katolska kyrkan. De har ”sagt upp sig” från kyrkan eller privatiserat sitt trosliv för att skydda det mot institutionen. Kyrkan måste förstå dessa tecken och lämna stelbenta strukturer för att återvinna ny livskraft och trovärdighet.

Förnyelse av kyrkliga strukturer kommer bara att lyckas genom att få mod till självkritik och acceptering av kritiska impulser – inklusive utifrån kommande. Inte genom att ängsligt avskärma sig från samhället.

Det här är en av lektionerna från förra året: Övergreppskrisen hade inte hanterats så handlingskraftigt utan allmänhetens kritiska medverkan. Bara genom öppen kommunikation kan kyrkan återvinna förtroende. Kyrkan kan bara bli trovärdig om hennes självbild och omvärldens bild av henne inte motsäger varandra.

Vi vänder oss till alla som ännu inte givit upp hoppet om en ny början inom kyrkan och som vill arbeta för detta. Vi tar fasta på de signaler till uppbrott och dialog som av en del biskopar framförts i tal, predikningar och intervjuer under de senaste månaderna.

Kyrkan är inget självändamål. Hon har ett uppdrag att förkunna en befriande och älskande Gud i Jesus Kristus till alla människor. Detta kan kyrkan bara göra om hon själv är en plats och ett trovärdigt vittne för evangeliets frihetsbudskap. Hennes tal och handlande, hennes regler och strukturer – hela hennes umgänge med människor inom och utanför kyrkan – står under kravet att erkänna och främja människors frihet som Guds skapelse. Ovillkorlig respekt för varje mänsklig person, aktning för samvetets frihet, satsning på rätt och rättvisa, solidaritet med fattiga och förtryckta: det här är teologiskt grundläggande riktlinjer som uppstår ur kyrkans skyldighet mot evangeliet. Det är därigenom som kärleken till Gud och medmänniskan blir konkret.

Orientering mot det bibliska frihetsbudskapet innebär ett tvåfaldigt förhållande till det moderna samhället. I vissa avseenden är samhället kyrkans föregångare när det gäller erkännandet av frihet, självbestämmande och den enskildes ansvar. Kyrkan kan – som andra Vatikankonciliet redan betonade – dra lärdom av detta. I andra avseenden är kritik utifrån evangeliets anda fundamentalt när det gäller det moderna samhället som t.ex. när människor bedöms enbart utifrån prestation, när ömsesidig solidaritet slås i kras eller när människans värdighet kränks.

Sammantaget gäller dock alltid: Evangeliets frihetsbudskap utgör måttstocken för en trovärdig kyrka, för hennes handlande och sociala utformning. De konkreta utmaningar som kyrkan måste ta itu med är på intet sätt nya. Trots detta kan det vara svårt att sja om framtida reformer.

Den öppna dialogen om dessa frågor måste föras inom följande handlingsområden

1. Struktur för delaktighet.

Inom alla kyrkans områden är de troendes delaktighet ett prov på trovärdighet av Evangeliets frihetsbudskap. Utifrån den gamla rättsprincipen ”Det som angår alla ska beslutas av alla” behövs mer synodala strukturer på alla kyrkans nivåer. De troende ska vara delaktiga vid tillsättningen av viktiga ämbetsbärare (biskop, kyrkoherde). Det som kan bestämmas lokalt ska bestämmas lokalt. Beslut måste vara transparenta.

2. Församling

Kristna församlingar ska vara platser där människor sinsemellan delar på andliga och materiella gåvor. Men för närvarande eroderar församlingslivet. Prästbristen gör att allt större förvaltningsområden konstrueras som medför att det inte längre går att uppleva närhet och tillhörighet. Präster blir utbrända. De troende försvinner om de inte tilltros att få ta medansvar och bli delaktiga i demokratiska strukturer inom församlingens ledarskap. Kyrkoämbetet måste tjäna församlingens liv – inte tvärtom. Kyrkan behöver också gifta präster och kvinnor bland sina ämbetsbärare.

3. Rättskultur

Erkännandet av varje människas värdighet och frihet visar sig i att konflikter löses rättvist och med ömsesidig respekt. Det som kallas kyrkorätt lever bara upp till sitt namn om de troende i praktiken kan göra sin rätt gällande. Det brådskar att förbättra rättskydd och rättskultur inom kyrkan. Ett första steg är att bygga upp institutionella strukturer för ett rättsligt förvaltningssystem inom kyrkan.

4. Samvetsfrihet

Respekten för det individuella samvetet betyder att sätta tillit till människors förmåga att fatta beslut och ta ansvar. Det är Kyrkans uppgift att stödja denna förmåga utan att för den skull slå över i förmynderi. För att tala klarspråk så gäller detta särskilt beträffande personliga levnadsbeslut och individuella levnadsformer. Kyrkans högaktning av äktenskapet och det ogiftaståndet är inte något som ifrågasätts. Det betyder dock inte att människor ska uteslutas

från att leva i kärlek, trohet och ömsesidig omsorg i samkönat partnerskap eller som omgifta efter skilsmässa.

5. Försoning

Solidaritet med syndare förutsätter att ta synder inom de egna leden på allvar. Självrättfärdighet och moralisk rigiditet är inte klädsamt i kyrkan. Kyrkan kan inte predika försoning med Gud utan att först själv i sitt handlande skapa förutsättning för försoning med de som kyrkan står i skuld till genom våld, genom att förvägra rättsprövning, genom att snedvrída bibelns frihetsbudskap till en stelbent moral utan barmhärtighet.

6. Gudstjänst

Liturgin lever genom alla troendes aktiva delaktighet och i liturgin måste samtidigt erfarenheter och uttrycksmedel gå att införliva. Gudstjänsten får inte fastna i traditionalism. Kulturell mångfald berikar gudstjänstlivet och går inte ihop med centralistiska tendenser till likriktning. Om Kyrkans budskap ska nå fram till människor måste trosfirandet ta upp konkreta livssituationer.

Den påbörjade kyrkliga dialogprocessen kan leda till befrielse och uppbrott om alla deltagare är beredda att ta itu med brännande frågor. Det gäller att hitta lösningar i fritt och äkta utbyte av argument som i sin tur leder kyrkan ut ur hennes förlamande självupptagenhet.

Ingen rast och ro ska få följa på det senaste årets storm! I nuläget skulle det vara liktydigt med gravens tystnad. Rädsla har aldrig varit en bra rådgivare i kristider. Evangeliet uppfordrar alla kristna att med mod blicka in i framtiden – och som Petrus gå på vattnet och betänka Jesu ord: ”Varför är ni så rädda? Är er tro så liten?”

Översättning Irène Nordgren / Sven Volk Jovinge